

support for agricultural enterprises and a separate taxation mechanism. According to the mentioned mechanism, the VAT paid by the taxpayer as a tax liability for the products sold was not transferred to the budget but accumulated on special VAT accounts in banks, with the possibility to use it when purchasing inventory items. At that, the amount of VAT accumulated in special accounts amounted to €35.8 billion in 2016 that is €13.5 billion more than in 2012; the level of the state support decreased from €4.3 billion in 2012 to €2.2 billion in 2016. However, the abolition of the special VAT regime deprived farmers of the powerful state support. As a result, the level of their profitability decreased by 19.5 percentage points and amounted to 23.5% in 2017 against 43.0% in 2015.

Due to the mentioned changes in the taxation system for agricultural enterprises, imports of food products to Ukraine have increased. Despite the good domestic potential for imports phase-out in almost all product groups, this fact led to an increase in the share of imported products and goods sold through the trading network, as well as to a reduction in the ratio of exports coverage of imports from 1.09 to 0.9 points.

Based on the presented, it is proposed to review the taxation system for agricultural enterprises and consider it as a part of the state support program, as well as establish a gradation of tax rates depending on the region of operation of the enterprise, its type of activity and specialization.

***Keywords:** lump-sum tax, special VAT regime, state support, imports phase-out, agricultural enterprises, competitiveness of agricultural products.*

УДК 368 (477)

DOI 10.31395/2415-8240-2019-95-2-24-41

СПЕЦИФІКА РИЗИКІВ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

О. Т. ПРОКОПЧУК, кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва

Здійснено класифікацію ризиків, властивих сільському господарству, визначено їх особливості та, відповідно, методи управління ними. Агрострахування у роботі представлено як один з основних методів управління ризиками в агровиробництві. Наведено конкретний перелік типових ризиків для українського сільського господарства, а також здійснено їх огляд з позиції можливостей використання системи страхового захисту. Також представлено характеристику природно кліматичних явищ, як страхових ризиків.

***Ключові слова:** ризик, сільське господарство, страхування, агрострахування, страховий продукт*

Постановка проблеми. Серед різноманітних видів діяльності людини існують такі, на які одночасно впливає велика кількість ризиків. Одним із них являється сільське господарство, ведення якого супроводжується поєднанням різноманітних факторів як природного так і антропогенного характеру. Це специфічна сфера, ефективність якої залежить від наявності матеріальних, фінансових та людських ресурсів, а процеси, відбуваються в умовах мінливого навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням ризиків, що властиві сільському господарству присвячені роботи цілої низкою як вітчизняних, так і зарубіжних вчених та практиків. Серед українських авторів, які займаються даною проблематикою слід виділити таких вчених як: Н.А. Герасименко, Г.О. Гудзь, В.В. Дранус [1], О.М. Лобова [2], М.І. Мальований [3], О.В. Марценюк-Розарьонова, О.О. Непочатенко [4], Ю.В. Улянич [5], А.С. Шолойко та ін.

Варто зазначити, що праці зарубіжних вчених присвячені досить широкому колу питань пов'язаних із дослідженням ризиків, що притаманні сільському господарству, їх особливостей, а також методів управління останніми [6-15].

Приналежність України до зони ризикового землеробства зумовлює у значній мірі залежність результатів діяльності сільськогосподарських виробників від впливу погодних факторів. Адже в Україні стають все більш відчутними наслідки глобальної зміни клімату. У багатьох регіонах підвищення температури та посухи можуть стати чинниками, що в кінцевому підсумку обмежать продуктивність сільського господарства – одного з найважливіших секторів економіки України. Як наслідок, в результаті такої системності ризиків збитків може зазнати одночасно велика кількість сільгосптоваровиробників.

З огляду на це, на даному етапі питання дослідження ризиків, притаманних сільському господарству, їх специфіки та методів управління останніми вимагає дедалі більш посиленої уваги.

Методика досліджень. Для наукового вирішення поставленої у статті мети використано загальнонаукові методи наукового пізнання та дослідження економічних явищ. Теоретико-методологічною основою дослідження є, в основному, праці вітчизняних науковців і практиків, а також зарубіжних вчених, що займаються дослідженням ризиків, властивих сільському господарству, їх особливостей та методів управління ними. У статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний,

математичний, порівняння, монографічний, табличний, графічний та наукового узагальнення.

Метою статті є дослідженням ризиків, властивих сільському господарству, їх особливостей та методів управління останніми.

Результати досліджень. Сільськогосподарське виробництво вирізняється високим ступенем ризиків. Це пов'язане з тим, що воно є сферою діяльності, на успішність якої значною мірою впливають різноманітні погодні та кліматичні фактори, дію яких у багатьох випадках контролювати не можливо.

Загалом усі ризики, на які наражається сільськогосподарське виробництво, можна поділити на шість основних видів:

1. Виробничі ризики – це ризики недоотримання продукції через екстремальні погодні умови, хвороби або технологічні зміни. Відмінною рисою сільськогосподарського виробництва, якщо порівнювати його з іншими видами виробництва, є те, що кінцевий результат визначається великою кількістю комбінацій використання ресурсів різної якості та кількості (таких, як посівний матеріал, добрива, засоби захисту рослин) та різноманітних погодних умов, наявності шкідників, бур'янів та інших факторів. Отже, виробничі ризики сільськогосподарського виробництва є численними та різноманітними, а тому управляти ними досить складно. Серед найбільш небезпечних погодних ризиків слід назвати посуху, вимерзання, повінь, тривалі дощі в період сівби або під час збирання врожаю, сильний вітер, град та ін. Щодо технологічних змін, то їх впровадження, з одного боку, несе ризики скорочення виробництва у короткостроковій перспективі, проте з іншого – відмова від їх впровадження створює ризик втрати конкурентоздатності в майбутньому.

2. Ринкові ризики – це ризики недоотримання доходу від виробництва продукції через умови та обставини, що склалися на ринку. Насамперед тут йдеться про ціни на ресурси та готову продукцію. Так, зокрема, ціни на паливо, добрива та засоби захисту рослин можуть коливатися в результаті зміни попиту та пропозиції як на сільськогосподарську, так і на іншу продукцію, а також як результат коливання обмінного курсу та обсягу виробництва цієї продукції у світі.

3. Фінансові ризики – це ризики недоотримання продукції через недостатню спроможність сільськогосподарського підприємства (часто тимчасову) вкладати кошти у процес виробництва. Відмінною рисою сільськогосподарського виробництва є його циклічний характер та прив'язка

до сезону. Загалом, сільгоспвиробник може генерувати річний дохід, цілком достатній для того, аби його господарство було прибутковим. Проте коливання цього доходу протягом року може призводити до тимчасової неплатоспроможності.

4. Політичні ризики – це ризики недоотримання продукції через реалізацію політичних рішень уряду. Ці зміни можуть, зокрема, стосуватися охорони оточуючого середовища, правил ведення бізнесу, здійснення фінансових операцій, виконання міжнародних договорів та програм державної підтримки. Аграрний сектор є таким, для якого політичні ризики є досить вагомими.

5. Юридичні ризики – це ризики, спричинені складністю та змінами у законодавстві та договірній базі. Наприклад, на сільгоспвиробників можуть бути покладені певні зобов'язання внаслідок деградації довкілля, забруднення атмосфери, зміни прав власності та ін.

6. Ризики, спричинені людським фактором – це ризики втрати працівника або зменшення його працездатності внаслідок смерті, травми або хвороби. До цього типу ризиків можна також віднести інші особисті негаразди, такі, як, зокрема, розлучення.

Сільське господарство піддається впливу ризиків різної видової сукупності, що в кінцевому підсумку можуть позначитися на результатах його діяльності.

Дана ситуація виникає з таких причин:

– сільське господарство є видом діяльності, що характеризується специфікою її провадження – здійснюється «під відкритим небом» та ,як наслідок, є вразливим до природних явищ, що в окремих випадках можуть носити катастрофічний характер;

– як і інші господарські операції, сільськогосподарське виробництво піддається впливу ринковим коливанням (пов'язаними з внутрішнім і зовнішнім ринком) та трансформаціям (в першу чергу це пов'язано із змінами цін на продукцію з яскраво вираженим сезонним характером та додатковими витратами, особливостями структури, асортименту та обсягами виробництва);

– сільське господарство піддається впливу ризиків, що притаманні політичному (особливості державної політики та політичного курсу), економічному (в розрізі макро- та мікроекономічному рівнях (зміна кон'юнктури ринку, правила, валютні курси, дозволи на експорт та імпорт) та соціальному середовищу (соціальні конфлікти різного характеру).

Провадження сучасної та ефективної аграрної економіки в країні вимагає своєчасного виявлення вищезокреслених проблем та, відповідно, швидкого і адекватного реагування на них.

Небезпеки, як правило, класифікуються з точки зору їх інтенсивності (шкоди, яку вони завдають) та частоти. На рис. 1 відображено частоту (в розрізі трьох можливих рівнів) та інтенсивність (також три рівні) несприятливих подій, а також наслідки їх взаємного накладання.

Рис. 1. Оцінка ризиків з позиції інтенсивності та частоти настання несприятливих подій і наслідків їх взаємного накладання
[Авторське узагальнення].

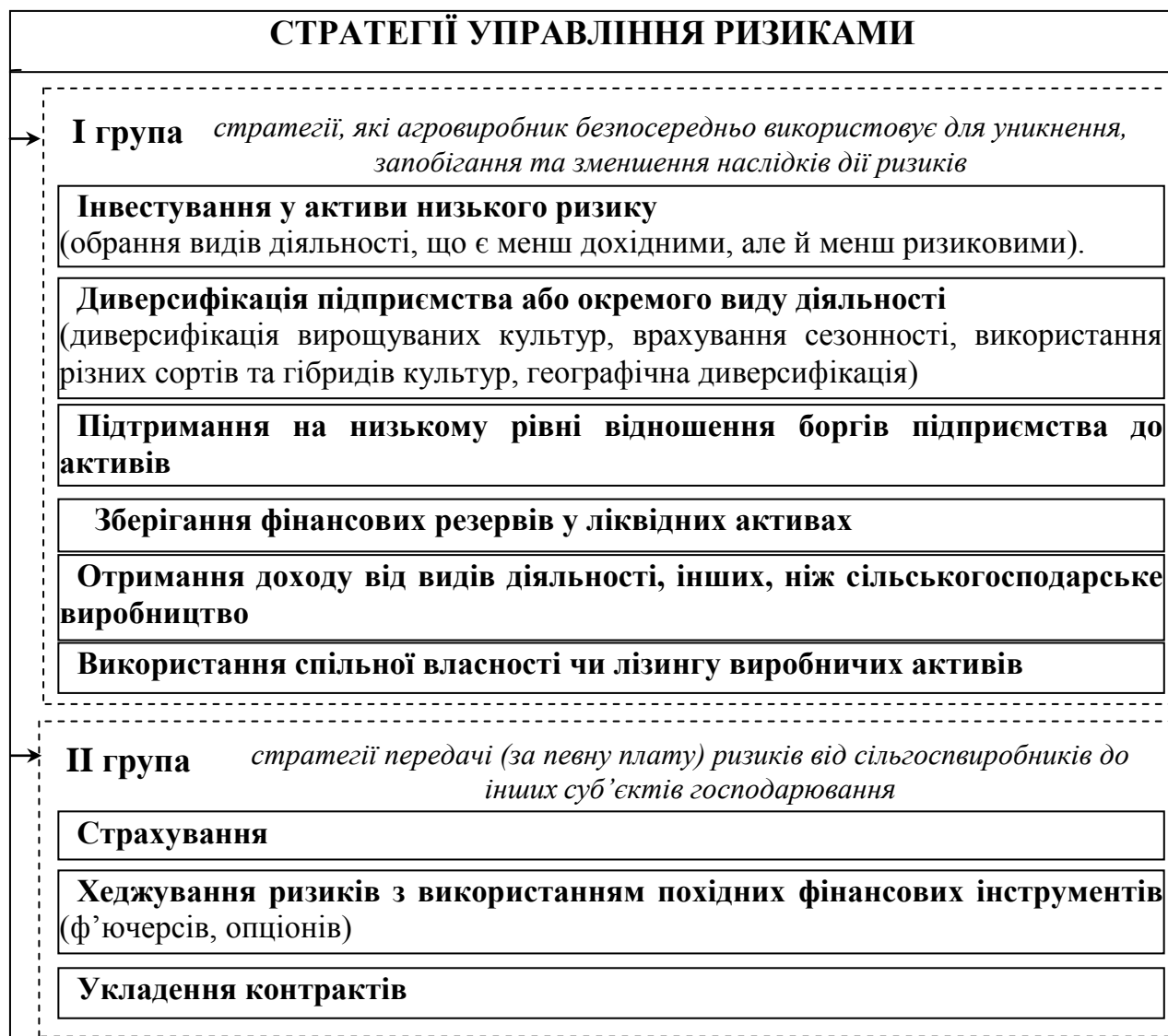
Із рис. 1 можна зробити висновок, що виробники спроможні керувати ризиками, пов'язаними з подіями незначної інтенсивності та низької частоти, натомість у випадках настання несприятливих подій, що носять високочастотний характер катастрофічної інтенсивності ризику виходять за межі керованості та є, відповідно, некерованими.

За умови виникнення менш серйозних комбінацій ступеня інтенсивності та частоти настання несприятливих подій виробники мають принаймні один або декілька варіантів (беручи на себе ризик, розробляючи заходи щодо його

нівелювання або зниження, передаючи його) щодо мінімізації негативних наслідків і можливості подальшого продовження виробничої діяльності.

Важливим аспектом оцінки ризику є не тільки його ідентифікація, а й розробка заходів щодо його нівелювання, або зниження.

Існує цілий ряд стратегій управління ризиками, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на доходи сільськогосподарського виробництва. Останні можна поділити на дві основні групи (рис. 2).

*Рис. 2. Ключові стратегії управління ризиками у агровиробництві
[Авторське узагальнення].*

Найбільш дієвим інструментом управління ризиком в сільському господарстві є страхування. Воно являє собою систему економічних відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні певних подій. Дефініції агрострахування узагальнено та представлено на рис. 3.

В Україні цей інструмент мінімізації виробничих ризиків досі залишається не надто запитаним сільгоспвиробниками.

Страховання (його різні види) може бути використане для протидії різним видам ризиків. Зокрема, страхування майна (будівель, сільськогосподарської техніки, поголів'я тварин) від пожежі, крадіжки дозволяє передати ці ризики іншим суб'єктам. Страхування врожаю культур дозволяє протидіяти виробничим ризикам.

АГРОСТРАХУВАННЯ

механізм мінімізації ризиків в аграрному секторі економіки та забезпечення стабільності агровиробництва, як важливої умови забезпечення продовольчої безпеки країни.
ефективний механізм управління ризиками в аграрному секторі економіки, для забезпечення стабільності виробництва та доходів сільськогосподарських виробників та сталого розвитку аграрного сектору економіки.
один із найбільш ефективних способів управління ризиками, що надає змогу найбільш вигідно поєднувати інтереси учасників агрострахового ринку та держави для забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та соціального захисту.
спосіб забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та доходів сільського населення, як передумов стабільного економічного зростання і забезпечення продовольчої безпеки країни, а також зростання добробуту її громадян, шляхом максимального використання можливостей страхового ринку та ефективного використання державних ресурсів.
інвестиція у стабільний розвиток бізнесу, що направлена на уникнення подальших втрат та отримання стабільного доходу у агровиробництві.
стратегічний інструмент, що допомагає компенсувати втрати, повернути борг та планувати на наступний період діяльність фермера.

Рис. 3. Дефініції агрострахування

[Авторське узагальнення].

Водночас, не всі ризики, які загрожують сільськогосподарському підприємству, належать до категорії страхових ризиків, тобто таких, які страхові компанії на суто ринкових умовах готові приймати на страхування.

Існують такі ознаки страхового ризику:

- 1) ймовірність настання ризику можливо виміряти (для цього потрібні якісні дані та за якомога довший період часу);
- 2) можливо встановити причинно-наслідковий зв'язок між настанням ризику та збитком;
- 3) ризик є об'єктивним (ні настання ризику, ні обсяг завданого збитку не

залежать від волі страхувальника або іншої зацікавленої особи);

4) ризик є незалежним (не є системним).

Специфіка виробничих ризиків, притаманних сільськогосподарському виробництву, є такою, що дуже часто ці ризики не можуть бути віднесені до категорії страхових ризиків, оскільки вони не відповідають наведеним вище ознакам. Наприклад, такий ризик, як посуха, може спричинити загибель сільськогосподарських культур на великій території та одночасне звернення за відшкодуванням великої кількості господарств. Отже, він є системним і не відповідає четвертому критерію щодо незалежності страхового ризику. Страховий захист від посухи найбільше цікавить страхувальника, але страховики остерігаються приймати цей ризик на страхування. Якщо приймати такі ризики на страхування на виключно ринкових засадах, то вартість такого страхування для сільськогосподарського виробника буде надто високою.

Загальна характеристика ризиків в рослинництві

Вплив тих чи інших ризиків на галузь залежить від безпосередньої спеціалізації підприємства (в рослинництві – овочівництво, плодівництво, картоплярство, буряківництво, кормовиробництво, зернове господарство, насінництво тощо; в тваринництві – м'ясне та молочне скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство тощо). З точки зору оцінки ступеня ризикованості, найвищим рівнем в сільському господарстві може характеризуватись процес вирощування сільськогосподарських культур. Даному виду діяльності притаманна сезонність виробництва, а також значна залежність від природно-кліматичних коливань, оперативних змін. Зрозуміло, що не всі чинники піддаються довгостроковим перспективним прогнозам (наприклад, природно-кліматичні), однак часто саме вони мають найбільший вплив на отримання продукції, а отже і фактичні результати. Крім того, підсумки ми переважно підводимо лише наприкінці сезону або ж календарного року, в той час як виробничі витрати сільськогосподарське підприємство несе протягом всього виробничого циклу, тому варто звернути увагу на те, що традиційні інструменти уникнення касових розривів (інтенсифікація, логістика тощо) для даного виду діяльності не мають відповідного позитивного впливу. Крім того, специфічна характеристика ризику в сільському господарстві полягає в тому, що і тварини, і сільськогосподарські культури належать до живої природи, що зумовлює об'єктивну необхідність у виокремленні ризикових факторів, притаманних цій сфері (табл. 1).

Табл. 1. Ризикові чинники та фактори у агровиробництві

Чинники	Фактори	Джерела виникнення	Наслідки	Можливість страхування	Вид страхування
Природні	Природно-кліматичні	Зміни клімату та вплив природних явищ на ведення та результати діяльності в сільському господарстві	Від середніх до катастрофічних	Так	Страховання погодних ризиків
Антропогенні, природні	Виробничі	Супроводжують процес вирощування сільськогосподарської продукції, агротехнічні вимоги, використання науково-технічного прогресу, забезпечення технікою	Малі, незначні, середні	Ні	-
Антропогенні	Інституційні та політичні	Зміни в законодавчому полі пов'язані із укладанням Міжнародних угод, застосування адміністративних інструментів державного регулювання	Середні-великі	Ні	-
Антропогенні	Фінансово-економічні	Пов'язані із рівнем фінансового забезпечення галузі, наявністю державної фінансової підтримки, коливанням цін та особливостями ціноутворення і оподаткування, впливу зовнішньо-економічних факторів (коливання курсу)	Середні-великі	Так (частково)	Хеджування, страхування кредитних ризиків
Антропогенні	Особисті	Пов'язані з діяльністю людини (моральна загроза, антиселекція, асиметрія інформації), в тому числі зі здоров'ям та працездатністю	Малі, незначні, середні	Так (частково)	Страховання життя

Вплив кліматичних змін на розвиток аграрного виробництва

Масштабні погодні катаклізми є суттєвою перепоною з якою доволі часто зіштовхуються українські агровиробники, що носять загальнонаціональний або регіональний характер. Причому слід відмітити, що їх частота останніми роками значно посилилась.

Наслідки глобальної зміни клімату стають все більш відчутними в Україні. У багатьох регіонах підвищення температури та посухи можуть стати чинниками, що в кінцевому підсумку обмежать продуктивність сільського господарства – одного з найважливіших секторів економіки України. Загрози аграрному сектору економіки України спричинені кліматичними змінами згруповано на рис. 4.

Рис. 4. Загрози аграрному сектору економіки України спричинені кліматичними змінами [Авторське узагальнення].

Така ситуація зумовлює високий рівень невизначеності аграрного бізнесу, підвищує вартість кредитів без яких аграрне виробництво неможливе та збільшує частку їх неповернення.

Характеристика несприятливих погодних явищ, що можуть викликати загибель або ушкодження рослин

На території України втрати врожайності від несприятливих погодних умов сягають в середньому близько 58 %, а при поєднанні кількох несприятливих явищ, як це спостерігалось взимку 2002-2003 років, сягати й значно більших величин (втрати склали 70 % посівів озимих культур) (рис. 5).

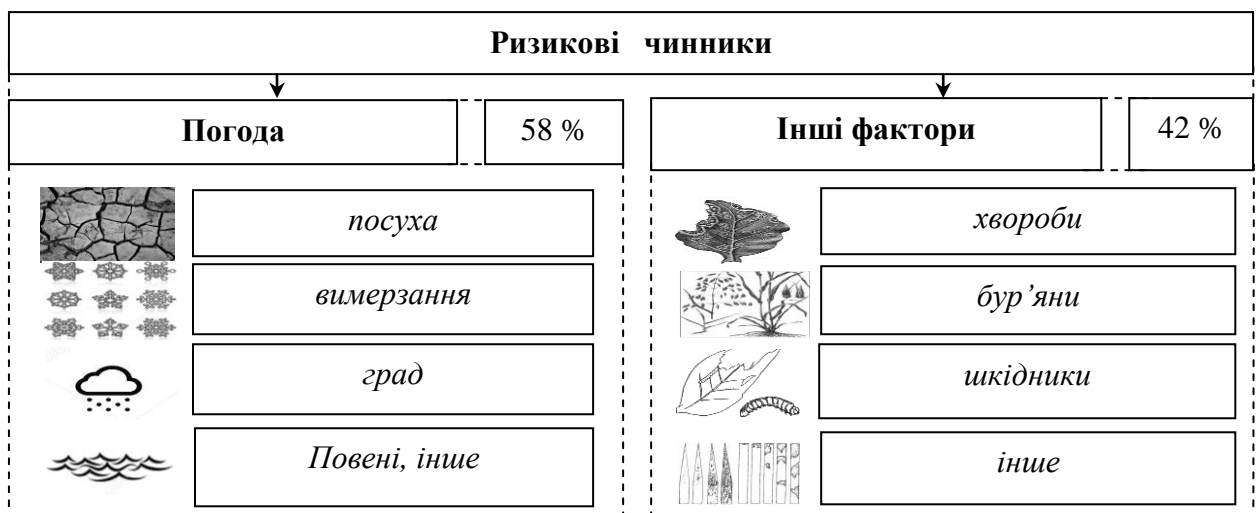

Рис. 5. Ключові ризикові чинники, що здійснюють вплив на врожайність сільськогосподарських культур [Авторське узагальнення].

Для класифікації ризиків, що виникають на кожному етапі виробництва продукції рослинництва і можуть мати безпосередній вплив на результат ризикові фактори доцільно згрупувати у три групи (рис. 6).

Етапи виробництва продукції рослинництва		Сукупність ризикових факторів
I	Вирощування сільськогосподарських культур	Природно-кліматичні, виробничі, фінансово-економічні, особисті
II	Реалізація продукції	Інституційно-політичні, фінансово-економічні, особисті
III	Формування кінцевого економічного результату	Інституційно-політичні, фінансово-економічні

Рис. 6. Особливості класифікації ризиків у рослинництві з урахуванням етапів виробництва [Авторське узагальнення].

Крім того, оскільки всі етапи проходять за безпосередньою участю людини, варто зазначити, що саме її діяльність викликає три основні загрози, що присутні при реалізації страхових відносин в сільському господарстві, а саме: асиметрія інформації, моральна загроза та антиселекція.

Ризик асиметрії інформації полягає в тому, що сільськогосподарський виробник завжди знає більше про своє господарство, ніж представник страхової компанії, тому при страхуванні вимагається розширений список документів, на основі яких приймається рішення про надання страхових послуг.

Моральна загроза може проявлятися в зміні поведінки сільгоспвиробника стосовно застрахованого об'єкта, умисному (не умисному) порушенні агро-технологій, здійсненні (не здійсненні) запобіжних заходів, недотриманні протипожежних правил тощо.

Антиселекція в основному проявляється тоді, коли страхується не весь масив культури, а лише його частина. Цей ризик пов'язаний з ризиком асиметрії інформації, адже для страхування можуть бути запропоновані поля, що по своїй продуктивності можуть бути гірші, ніж інші поля в господарстві. Цей ризик також виникає за умови обов'язковості страхування певної частини посівів.

У зерновому господарстві України провідне місце належить озимим зерновим культурам, від їх успішної перезимівлі залежать обсяги весняних

польових робіт, урожайність та валовий збір зерна. Перезимівля зимуючих культур найбільше залежить від метеорологічних факторів.

З даних рис. 6 видно, що обсяги виробництва зернових та зернобобових є значними та суттєво превалюють над іншими видами сільськогосподарської продукції виробленими у 2018 р. Отже, виробництво зернових та зернобобових культур в Україні посідає чільне місце. У 2018 р. було зібрано 68,2 млн т останніх, що продемонстрували досить високі показники врожайності (рис. 7).

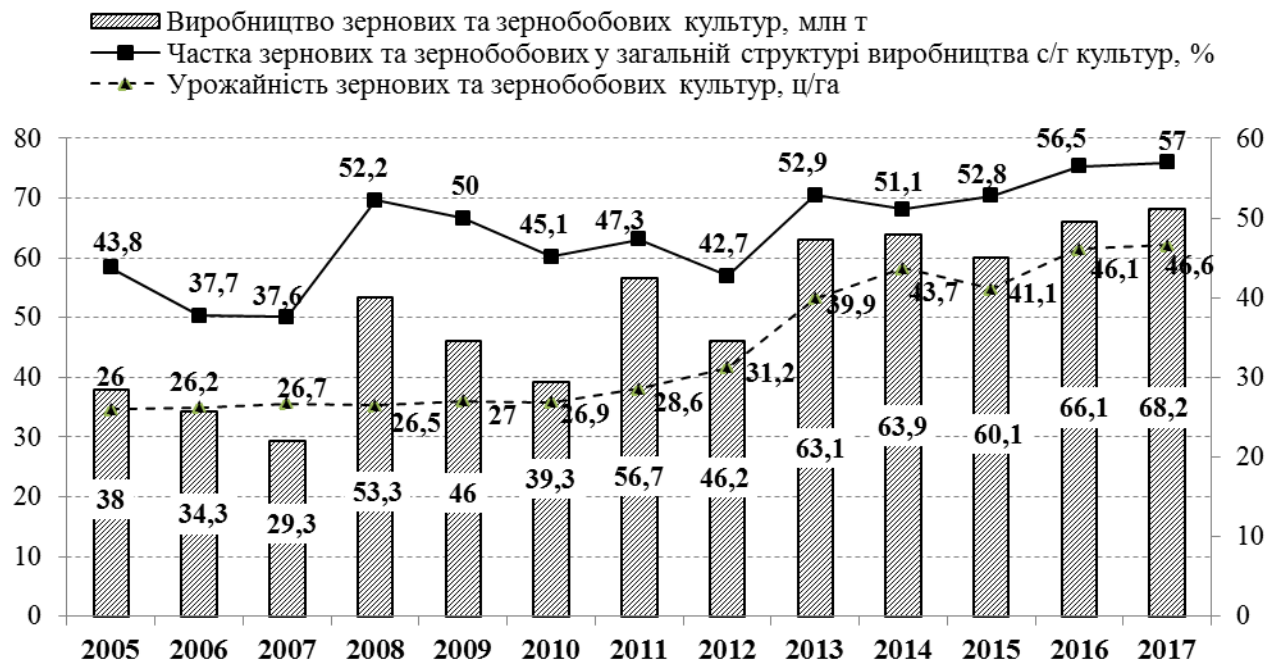

Рис. 7. Виробництво зернових та зернобобових культур в Україні у 2005-2017 рр.

[Джерело: данні Державної служби статистики України і Міністерства аграрної політики та продовольства України (розраховано, побудовано та представлено автором)].

Розглядаючи структуру посівних площ зернових і зернобобових в розрізі озимих і ярих культур, слід зазначити, що в середньому за досліджуваний період (2005-2017 рр.) вони займають однакову частку з незначним домінуванням озимих культур – 51 % (частка ярих, відповідно 49 %).

Основними причинами загибелі та пошкодження озимини в умовах України є вимерзання, випрівання рослин під товстим шаром снігового покриву, ушкодження сніговою плісенню, випирання та розрив кореневої системи. Ступінь та наслідки впливу несприятливих умов зимового періоду значною мірою залежать від стану посівів на час припинення вегетації восени.

Висновки. Проведене дослідження ризиків, властивих сільському господарству, їх особливостей та методів управління ними дозволило зробити наступні висновки та узагальнення:

1. Здійснено класифікацію ризиків, властивих сільському господарству, за результатами чого їх умовно систематизовано у шість основних груп: виробничі ризики, ринкові ризики, фінансові ризики, політичні ризики, юридичні ризики та ризики, спричинені людським фактором.

2. За результатами дослідження визначено, що важливим аспектом оцінки ризику є не тільки його ідентифікація, а й розробка заходів щодо його нівелювання, або зниження. Виявлено існування цілого ряду стратегій управління ризиками, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на доходи сільськогосподарського виробництва. Останні поділено на дві основні групи: перша – стратегії, які агровиробник безпосередньо використовує для уникнення, запобігання та зменшення наслідків дії ризиків та друга – стратегії передачі (за певну плату) ризиків від сільгоспвиробників до інших суб'єктів господарювання.

3. Визначено, що найбільш дієвим інструментом управління ризиком в сільському господарстві є страхування, що являє собою систему економічних відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні певних подій. У роботі представлено сукупність дефініцій категорії агрострахування, що інтерпретують його особливим видом страхування з певними викликами для всіх його учасників.

4. Оскільки з точки зору оцінки ступеня ризикованості, найвищим рівнем в сільському господарстві може характеризуватись процес вирощування сільськогосподарських культур у статті здійснено характеристику ризиків в рослинництві.

Література

1. Дранус В.В. Страхування ризиків у сільськогосподарському виробництві. *Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького*. 2014. Том 16. 1 (58). 178-182.

2. Лобова О.М. Ефективність страхування ризиків підприємницької діяльності в аграрному секторі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. 3 (156). 70-76.

3. Мальований М.І., Прокопчук О.Т. Поняття та класифікація ризиків в сільськогосподарській діяльності. *Агропромисловий комплекс України:*

теорія, методологія, практика: Колективна монографія / Під. ред. д.е.н., професора Ю.О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2018. С. 190-196.

4. Непочатенко О.О., Юдін В.К. Страховий захист аграрних ризиків. *Мукачівський державний університет. Електронне фахове видання*. 2016. Випуск 2. 572-577.

5. Улянич Ю.В., Улянич К.Ф., Прокопчук О.Т. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Умань, 2013. Вип. 83. Ч. 2 : Економіка. С. 227-234.

6. Barros C., Wanke P., Technology Gaps and Capacity Issues in African Insurance Companies: Selected Country Evidence. *Journal of International Development*. 2017. no. 29 (1), pp. 117-133. <https://doi.org/10.1002/jid.3098>.

7. Enjolras G., Sentis P. Crop insurance policies and purchases in France, *Agricultural Economics*. 2011. Vol. 42, No 4. P. 475-486. <https://doi.org/10.1111/j.1574-0862.2011.00535.x>.

8. Finger R. Lehmann N. The influence of direct payments on farmers' hail insurance decisions. *Agricultural Economics*. 2012. Vol. 43, No 3. P. 343-354. <https://doi.org/10.1111/j.1574-0862.2012.00587.x>.

9. Lee C., Cheng H., Cheng H. An empirical study of mobile commerce in insurance industry: Task–technology fit and individual differences. *Decision Support Systems*. 2007. Vol. 43, no.1, pp. 95-110. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2005.05.008>.

10. Mayers D., Shivdasani A., Smith Jr., Board composition and corporate control: Evidence from the insurance industry. *Journal of Business*. 1997. Vol. 70, No 1, P. 33-62. <https://www.jstor.org/stable/2353480>.

11. Nesterchuk Y., Prokopchuk O., Tsybalyuk Y., Rolinskyi O., Bilan Y. Current status and prospects of development of the system of agrarian insurance in Ukraine, *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15, No 3, P. 56-70. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.05](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.05).

12. Prokopchuk O., Prokopchuk I., Mentel G. Index Insurance as an Innovative Tool for Managing Weather Risks in the Agrarian Sector of Economics. *Journal of Competitiveness*. 2018. Vol. 10, No 3. P. 119-131. <https://doi.org/10.7441/joc.2018.03.08>.

13. Prokopchuk O., Nesterchuk Y., Tsymbalyuk Y., Rolinskyi O. Current trends in agricultural insurance market operation in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. 17(3), 57-75. doi:10.21511/ppm.17(3).2019.05.

14. Verhoef P., Donkers B. Predicting customer potential value an application in the insurance industry. *Decision support systems*. 2001. Vol. 32, No 2, P. 189-199. [https://doi.org/10.1016/S0167-9236\(01\)00110-5](https://doi.org/10.1016/S0167-9236(01)00110-5).

15. Zubor-Nemes A., Fogarasi J., Kemény G. Farmers' responses to the changes in Hungarian agricultural insurance system. *Agricultural Finance Review*. 2018. Vol. 78, No 2, P. 275-288. <https://doi.org/10.1108/AFR-06-2017-0048>.

References

1. Dranus, V.V. (2014). Risk Insurance in Agricultural Production. *Scientific Bulletin of S.Z. Gzycki*, no. 16. 1 (58), pp. 178-182. (in Ukrainian).

2. Lobova, O.M. (201). Effectiveness of Business Risk Insurance in the Agricultural Sector. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, no. 3 (156). pp. 70-76. (in Ukrainian).

3. Malovanyi, M.I., Prokopchuk, O.T. (2018). The Concept and Classification of Risks in Agricultural Activity. *Agroindustrial Complex of Ukraine: theory, methodology, practice: collective monograph*. Uman: publisher Sochinsky, M.M. pp. 190-196. (in Ukrainian).

4. Nepochatenko, O.O., Yudin, V.K. (2016). Insurance protection of agrarian risks. *Mukachevo State University. Electronic professional Edition*, no. 2, pp. 572-577. (in Ukrainian).

5. Ulyanich, Yu.V., Ulyanich, K.F., Prokopchuk, O.T. (2013). Foreign experience of agrarian risk insurance and expediency of its application in Ukraine. *Proceedings of the Uman National University of Horticulture*. Uman, no. 83. Part 2: Economics. pp. 227-234. (in Ukrainian).

6. Barros, C., Wanke, P. (2017). Technology Gaps and Capacity Issues in African Insurance Companies: Selected Country Evidence. *Journal of International Development*, no. 29 (1), pp. 117-133. <https://doi.org/10.1002/jid.3098>. (in English).

7. Enjolras, G., Sentis, P. (2011). Crop insurance policies and purchases in France, *Agricultural Economics*, no. 42 (4), pp. 475-486. <https://doi.org/10.1111/j.1574-0862.2011.00535.x>. (in English).

8. Finger, R., Lehmann, N. (2012). The influence of direct payments on farmers' hail insurance decisions. *Agricultural Economics*, no. 43 (3), pp. 343-354. <https://doi.org/10.1111/j.1574-0862.2012.00587.x>. (in English).
9. Lee, C., Cheng, H., & Cheng, H. (2007). An empirical study of mobile commerce in insurance industry: Task–technology fit and individual differences. *Decision Support Systems*, no. 43 (1), pp. 95-110. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2005.05.008>. (in English).
10. Mayers, D., Shivdasani, A., & Smith Jr. (1997). Board composition and corporate control: Evidence from the insurance industry. *Journal of Business*, no. 70 (1), pp. 33-62. <https://www.jstor.org/stable/2353480>. (in English).
11. Nesterchuk, Y., Prokopchuk, O., Tsymbalyuk, Y., Rolinskyi, O. & Bilan, Y. (2018). Current status and prospects of development of the system of agrarian insurance in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, no. 15 (3), pp. 56-70. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15\(3\).2018.05](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.15(3).2018.05). (in English).
12. Prokopchuk, O., Prokopchuk, I., Mentel, G. (2018). Index Insurance as an Innovative Tool for Managing Weather Risks in the Agrarian Sector of Economics. *Journal of Competitiveness*, no. 10 (3), pp. 119-131. <https://doi.org/10.7441/joc.2018.03.08>. (in English).
13. Prokopchuk O., Nesterchuk Y., Tsymbalyuk Y., Rolinskyi O. (2019). Current trends in agricultural insurance market operation in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 17(3), 57-75. doi:10.21511/ppm.17(3).2019.05. (in English).
14. Verhoef, P. & Donkers, B. (2001). Predicting customer potential value an application in the insurance industry. *Decision support systems*, no. 32 (2), pp. 189-199. [https://doi.org/10.1016/S0167-9236\(01\)00110-5](https://doi.org/10.1016/S0167-9236(01)00110-5). (in English).
15. Zubor-Nemes, A., Fogarasi, J. and Kemény, G. (2018). Farmers' responses to the changes in Hungarian agricultural insurance system. *Agricultural Finance Review*, no. 78 (2), pp. 275-288. <https://doi.org/10.1108/AFR-06-2017-0048>. (in English).

Аннотация

Прокопчук Е.Т.

Специфика рисков и управление ими в сельском хозяйстве

Сельскохозяйственное производство отличается высокой степенью рисков. Это связано с тем, что оно является сферой деятельности, на успешность которой в

значительной степени влияют различные погодные и климатические факторы, действие которых во многих случаях контролировать невозможно. Учитывая это, на данном этапе вопрос исследования рисков, присущих сельскому хозяйству, их специфики и методов управления последними требует все более усиленного внимания.

В статье проведено исследование рисков, присущих сельскому хозяйству, их особенностей и методов управления ими.

Для научного решения поставленной в статье цели использованы общенаучные методы научного познания и исследования экономических явлений. Теоретико-методологической основой исследования являются, в основном, труды отечественных ученых и практиков, а также зарубежных ученых, занимающихся исследованием рисков, присущих сельскому хозяйству, их особенностей и методов управления ими. В статье использованы следующие методы исследования: абстрактно-логический, математический, сравнение, монографический, табличный, графический и научного обобщения.

Осуществлена классификация рисков, присущих сельскому хозяйству, по результатам чего их условно систематизировано в шесть основных групп: производственные риски, рыночные риски, финансовые риски, политические риски, юридические риски и риски, вызванные человеческим фактором.

По результатам исследования установлено, что важным аспектом оценки риска является не только его идентификация, но и разработка мероприятий по его нивелированию или снижению. Обнаружено существование целого ряда стратегий управления рисками, направленных на уменьшение их негативного влияния на доходы сельскохозяйственного производства. Последние разделены на две основные группы: первая – стратегии, которые агропроизводитель непосредственно использует для избегания, предотвращения и уменьшения последствий действия рисков и вторая – стратегии передачи (за определенную плату) рисков от сельхозпроизводителей к другим субъектам хозяйствования.

Определено, что наиболее действенным инструментом управления риском в сельском хозяйстве является страхование, что представляет собой систему экономических отношений по защите имущественных интересов физических и юридических лиц при наступлении определенных событий. В работе представлены совокупность дефиниций категории агострахования, что интерпретируют его особым видом страхования с определенными вызовами для всех его участников.

Поскольку с точки зрения оценки степени рискованности, высоким уровнем в сельском хозяйстве может характеризоваться процесс выращивания сельскохозяйственных культур, в статье осуществлено характеристику рисков в растениеводстве.

Ключевые слова: риск, сельское хозяйство, страхование, агострахование, страховой продукт

Annotation

Prokopchuk O.T.

The Risk Specific and their Management in Agriculture

Agricultural production has a high degree of risk. This is due to the fact that it is an area of activity, the success of which is largely influenced by a variety of weather and climatic factors, which in many cases cannot be controlled. Against this background, at this stage, research into the risks inherent in agriculture, their specificities and methods for managing the latter requires more and more attention.

The article examines the risks inherent in agriculture, their features and methods of managing the latter.

For the scientific solution of the goal set out in the article, general scientific methods of scientific knowledge and study of economic phenomena have been used. The theoretical and methodological basis of the study is mainly the work of domestic scientists and practitioners, as well as foreign scientists engaged in the study of risks inherent in agriculture, their features and methods of managing them. The following research methods are used in the article: abstract-logical, mathematical, comparison, monographic, tabular, graphic and scientific generalization.

Risks specific to agriculture have been classified, resulting in them being roughly classified into six major groups: production risks, market risks, financial risks, political risks, legal risks and human-caused risks.

The study found that an important aspect of risk assessment is not only its identification, but also the development of measures to eliminate or reduce it. A number of risk management strategies aimed at reducing their negative impact on agricultural income have been identified. The latter are divided into two main groups: the first are strategies that the agro-producer directly uses to avoid, prevent and mitigate the effects of the risks, and the second are strategies for the transfer (at a fee) of risks from farmers to other entities.

It has been determined that the most effective instrument of risk management in agriculture is insurance, which is a system of economic relations for the protection of property interests of individuals and legal entities when certain events occur. The paper presents a set of definitions of the category of agricultural insurance, interpreting it as a special type of insurance with certain challenges for all its participants.

Since, in terms of assessing the degree of riskiness, the highest level in agriculture may be characterized by the process of cultivation of crops in the article carried out the characterization of risks in crop production.

Keywords: *risk, agriculture, insurance, agri-insurance, insurance product*